

Koldingbogen

ÅRSTAL:	1974
FORFATTER:	Charles W. Jensen
TITEL:	De ubemidlede ungarle havde en stram "odeur"
KORT RESUME:	Kolding Bibliotek. Om udviklingen fra det triste bibliotek på Rendebanen til den alsidige kulturelle institution i Fredericiagade

De ubemidlede ungkarle havde en stram „odeur”

Charles W. Jensen om udviklingen fra det triste bibliotek på Rendebanen til den alsidige kulturelle institution i Fredericiagade.

Biblioteket på Rendebanen ved flytningen i 1939: Fra venstre: A. V. Haagerup, Signe Berkild, Mogens Iversen, E. Ebstrup, Jelty Marschall, Annelise Thage, »en dreng« – og »Andersen«.

Mit første møde med Kolding Bibliotek var ikke særlig opløftende. Det var på Rendebanen, hvor der nu er KFUK og Bikubesparekasse. Lokalerne må have været små, for jeg husker kun en høj trappe og en skranke i et meget lille rum. Der var ikke direkte adgang til bøgerne, men ved hjælp af et katalog spurgte man efter nogle numre, som nogle drenge hjalp bibliotekaren at finde frem. De mest efterspurgte var naturligvis sjældent

hjemme, så det gjaldt om at have en lang liste med. Jeg skulle som dreng hente bøger for en gammel fhv. kreaturhandler, som nu sad lammet i en stol og vel næppe havde andre fornøjelser end læsning, så det ærgrede ham, når jeg ikke kom med de foretrukne. Bibliotekaren virkede sur og utilnærmelig, og bøgerne var kedeligt indbundne. Børn elsker jo farverige omslag og godt med billeder. Ganske vist var skolebiblioteket ikke meget

mere spændende, men dog af en anden type set med et barns øjne. Navnlig efterspurgt var indbundne årgange af et børneblad, hvori der foruden fortællinger var tegneserier, gåder o. l. Et tydeligt tegn på en folkelig forfatters popularitet var et indrammet billede af Carit Etlar sammen med sine store blodhunde. Efter min erindring var der ikke mange billeder i det hjem (kreaturhandlerens). Der var oprindeligt 4 ugifte søskende, to brødre og to søstre. Den sidst levende »jomfru« Bruhn blev meget gammel, men lå i mange år i seng til liden glæde for sig selv og andre. Hun var vældig dygtig til at lave mad, men hun havde forlængst glemt at læse og skrive.

Da alle holdt avis

Kendskab til biblioteket på egne vegne kom meget senere, da ombygningen efter Ernst Petersens tegninger havde fundet sted. Man kunne da selv gå til reolerne, hvilket på det tidspunkt var noget helt nyt på danske biblioteker. Det varede dog noget, inden jeg benyttede det regelmæssigt. For at kunne låne skulle man købe et katalog til 5 kr., og det var lidt rigeligt efter datidens pengeforhold. Så jeg foretrak at købe bøger hos papirhandler Larsen, som havde nogle få antikvariske bøger, helt ned til 25 øre stykket.

Et karakteristisk minde fra biblioteket på Rendebanen var avislæsesalen, som lå i kælderen. Der var 8 aviser, 4 lokale og 4 københavnske. De var anbragt på skrå pulte, så man kunne folde dem helt ud. På det tidspunkt var der ingen bladdød. Det var en menneskeret at holde en avis, og praktisk talt alle gjorde det, om ikke andet så sammen med en nabo eller en genbo, ligesom det var almindeligt, at man byttede avis, så man ikke selv behøvede at holde flere aviser. Dette medførte, at avislæsesalen hovedsageligt blev brugt af ubemidlede ungarle, som mildt sagt trængte til lidt kvindelig omsorg: den odeur, der var i læsesalen, glemmer man aldrig. Der var jo den gang Folkebladet, Kolding Avis, Kolding Socialdemokrat og Venstrebladet. Tonen mellem redaktørerne Erik Hansen og Knud Hansen var hård. Erik Hansen var flittig til at bruge litterære forbilleder, men veg ikke tilbage for at sammenligne negre med aber! Knud Hansen var mere jordbundet, men vandt dog med, han blev siden både folketingsmand og borgmester.

Nul tysk skønlitteratur

Den første bibliotekar var typograf, senere kom der en uddannet bibliotekar til. Han gjorde ikke mig noget, men virkede sur og mut, og jeg fik et afvisende svar, da jeg engang som videbegærligt ungt menneske spurgte på tysk skønlitteratur – jeg skulle være glad for at få lov til at låne den danske.

Den store omvæltning kom, da biblioteket blev bygget på hjørnet af Jernbanegade og Fredericiagade. Placeringen skyldes sikkert visse aversioner imod en forsamlingsbygning for arbejdere på byens bedste strøg, så »man« fik den gamle, venlige Jens Holm til at købe hjørnegrunden

af kommunen for at forære den til biblioteket. Arbejdernes Fællesorganisation regnede med at have købt denne grund af »det lille byråd« (d.v.s. kasse- og regnskabsudvalget). Arkitekt Ernst Petersen havde allerede lavet skitseforslag, som blev mangfoldiggjort og udsendt til fagforeningerne, som skulle stemme om oprettelsen af en forsamlingsbygning og indbetalingerne hertil. Sjovt nok blev det samme arkitekt, der tegnede biblioteket og stort set efter samme grundtanke: en biblioteksfløj og en forretningsfløj (til at bøde på økonomien).

En strålende idé

Da biblioteket skulle flytte, fik personalet den gode idé at lade lånerne få lige så mange bøger, de gad slæbe hjem, for så siden at levere dem tilbage på det nye bibliotek – så sparede man den kørselsregning!

Efter datidens forhold var det et vel gennemtænkt og moderne bibliotek, og der kom da også mange gæster fra hele landet for at få impulser. Foruden de nødvendige lokaler til udlån, læsesal og avislæsesal var der studiekredslokaler, auditorium, foredragssal og gode kontorlokaler (men ikke råd til kontorhold).

Man var heldige med tidspunktet for byggeriet: lige før anden verdenskrig, så prisen blev rimelig i forhold til den senere udvikling. Den daværende formand for biblioteket, kæmner P. Zoffmann havde forstand på økonomi: udlejning og lånenes tilbagebetaling ville medføre, at ejendommen indenfor rimelig tid ville være gældfri, så der kunne blive et pænt årligt beløb til bibliotekets drift, men han kunne naturligvis ikke forudse, at de forhåndenværende værdier måtte bruges til nye belåninger for at udvide biblioteket væsentligt, og at samtlige lokaler måtte overtages til biblioteksbrug.

»Eine Kulturstelle«

Under besættelsen måtte man udlåne lokaler til skolerne, hvoraf de fleste jo var beslaglagt af tyskerne. Man slap heller ikke for en sabotage (19/3-45), ligesom man havde visse vanskeligheder med mørklægningen af de store ovenlysvinduer over udlånssalen. Det var lige på nippet, at også biblioteket blev beslaglagt, men en officier med røde striber på knæbukserne udtalte de bevingede ord, da han så sig omkring: Das ist ja eine Kulturstelle, es ist nicht für uns.

Personalet blev ikke fyret

Biblioteket er jo en meget gammel, oprindelig selvejende institution, men de offentlige tilskud blev efterhånden af en sådan størrelse, at det i 1955 overgik til kommunalt eje. Der var en gammel aftale om, at byen kunne overtage biblioteket, når der var et vist skævt forhold mellem offentlige og private tilskud, men man havde veget tilbage herfra i mange år, fordi man var klar over, at billigere blev det i hvert fald ikke. Overbibliotekar Ida Bachmanns besøg i Nordkorea for som observatør for en kvindeorganisation at se på en moderne krigs indvirkning

på civilbefolkningen gav imidlertid det afgørende skub hen imod kommunal overtagelse. Dette kunne være sket uden sværds slag, men fra politisk hold blev det forlangt, at den siddende bestyrelse skulle afskedige hele personalet inden overtagelsen, så byrådet var helt frit stillet ved nyansættelser. Dette stødte dog på hårdnakket modstand, og der blev holdt en række enerverende forhandlinger, indtil daværende undervisningsminister Bomholdt gav byens repræsentanter gode råd i sagen, hvorefter hele personalet gik med over i nyordningen – også uden senere afskedigelser. Krigen i Korea satte sindene i affekt, og ikke alle så lige klart, hvad det egentlig drejede sig om, men den senere Vietnamkrig har sikkert fået en og anden til at ændre opfattelse.

Eksplodingsagtig udvikling

Udviklingen i bogbestand og udlån har nærmest været eksplosionsagtig: medens der i 1942/43 var en bogbestand på ca. 32.000 bind og et udlån på ca. 153.000, var der over 186.000 bind i 1972/73 med et udlån på ca. 507.000 (hvortil bogbussen har bidraget væsentligt). Dette har naturligvis også medført behov for et større personale, hvor man dog søger at differentiere arbejdet i langt højere grad end tidligere, så de uddannede bibliotekarer fuldt ud kan udnytte deres kunnen, medens andre opgaver varetages af biblioteksmedhjælpere og kontorassistenter. Indstillingen til bibliotekets opgaver er også ændret, der er ikke længere kun tale om bogudlån, men i stigende grad om servicefunktioner (Spørg biblioteket!). Der er kommet pladeudlån og afspilningsrum til, ligesom det kulturelle udvalg (som samtidig er biblioteksbestyrelse) benytter sekretariatet i forbindelse med kulturelle foranstaltninger af enhver art. Man har bl. a. på forbillig vis udnyttet de store butiksvinduer i stueetagen til bogudstillinger og selve lokalerne bagved til andre udstillinger, bl. a. i forbindelse med den polske uge, således at lokalerne ikke står uudnyttet hen, indtil de kan drages ind i den store ombygning og udvidelse, som er i fuld gang – trods ugunstige tider.

Alsidig kulturel institution

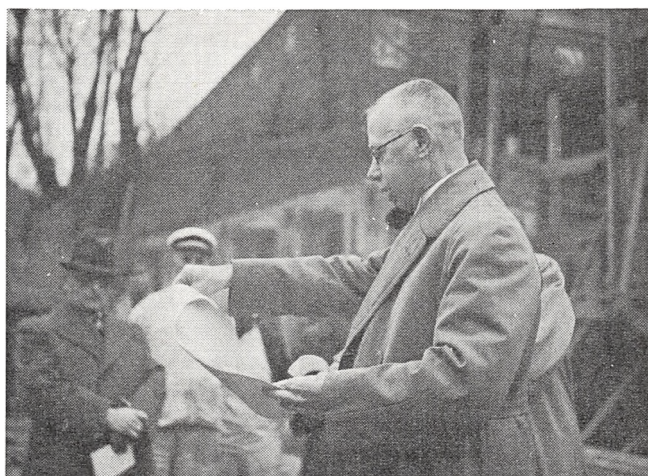
Biblioteket i Kolding har gennemløbet en lang og spændende udvikling fra en nærmest social foranstaltning oppefra til en alsidig kulturel institution, som benyttes af alle samfundsklasser.

Nogle årstal for de videbegærlige:

- 1586 Caspar Markdanner overdrager 253 bøger, som en efterlyst morder ved navn Meyer efterlod, og som efter loven tilfaldt kongen, til Latinskolen.
- 1821 Bibliotek i Borgerskolen, startede med 374 bøger, der i 1836 var vokset til 1162, ophør ukendt, men kendt til 1849.
- 1857 Bibliotek for ungdommen på Borgerskolen (startet af Chresten Berg, der den gang underviste 89(!) børn i een klasse). I 1861 var her 450 bind. Overgået til Kolding Folkebibliotek, som i

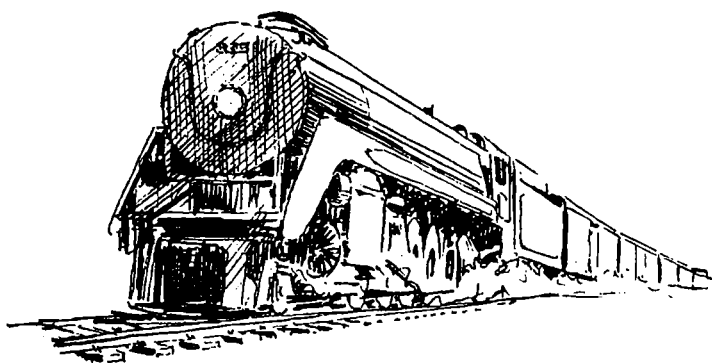
Grundstensnedlæggelsen 22. november 38: Jens Holm nedlægger den første sten.

Grundstensnedlæggelsen 22. november 38: Kæmner P. Zoffmann læser grundstensdokumentet op. Yderst til venstre »Kolding Folkeblad«s redaktør, N. E. Therkildsen.

H. DAUGAARD SPEDITION

— i enhver retning
sin opgave voksen...

H. Daugaards Spedition som er grundlagt i 1915 er en stadig ekspanderende virksomhed som ved hjælp af dygtigt personale og mange års erfaring kan betjene Dem indenfor transport og spedition, når det gælder biltransport - søtransport - luftfragt og jernbanefragt.

H. Daugaards seneste udvidelse er en 3000 m² stor Terminal på havnen i Kolding beliggende ved kaj og jernbanespor. Terminalen har moderne hjælpemidler, bl. a. med trucks op til 20 tons, samt selv-kørende kran.

H. DAUGAARD SPEDITION

**INTERNATIONALE
TRANSPORTER og
SPEDITION,**

Havnen, 6000 Kolding
Telefon (05) 52 12 44

1879 blev slået sammen med Kolding ny Læseselskab (fra 1873) og havde til huse i den nye Friskolebygning i Skolegade (1800 bind i 1880).

1905 Kolding Læsestue og Folkebogsamling (8754 bind), som havde lokaler i Konrad Jørgensens Bogtrykkeris kontorbygning i Slotsgade indtil 1910.

1910 Kolding Læsestue og Folkebogsamling flytter ned på Rendebanen i Lind & Juhls ejendom (der ansættes en bibliotekar til en årlig løn af 400 kr. + fri bolig).

1920 Kolding Bibliotek i stærkt udvidede og ombyggede lokaler i samme ejendom, som nu ejes af KFUK.

1920, 29. marts, Kolding Biblioteksforening stiftes (væsentligste baggrund for biblioteket som selvejende institution (indtil 1955).

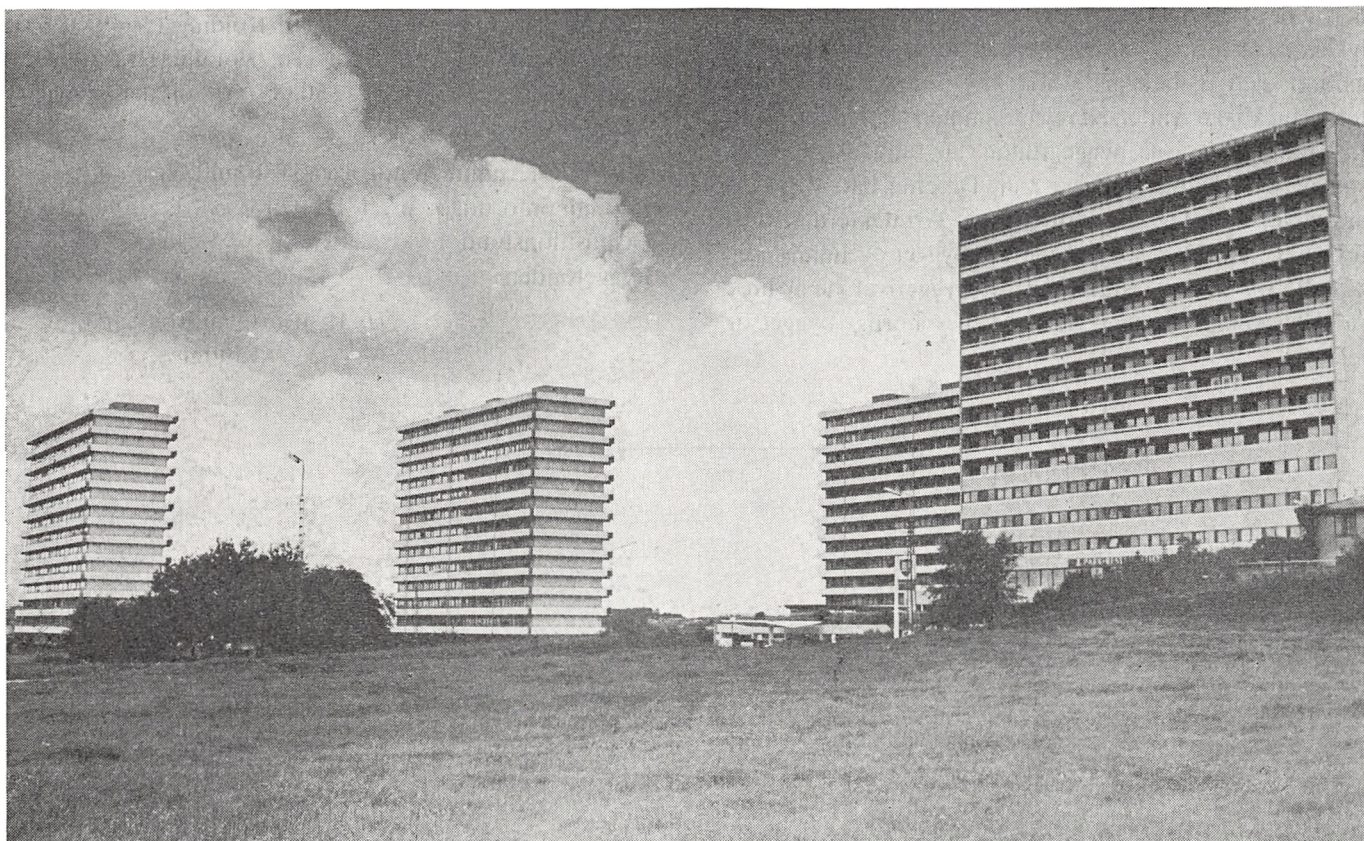
1924 Udnævnelse til Centralbibliotek.

1939 Jens Holms Biblioteksfonds ejendom bliver bygget på hjørnet af Fredericiagade og Jernbanegade.

1974 Nordre Bibliotek projekteres og byggeriet påbegyndes.
Charles W. Jensen

Fra Oxford-gruppe til boligselskab

Advokat H. M. Viuf, Kolding, om hvordan V. A. B. blev L. A. B.'s »forlængede arm«.

Højhusene, som Vejle Amts Boligselskab byggede på Tvedvej.